

SOUSTAVA NATURA 2000 A EKOLOGICKÁ SÍŤ

Doc. Ing. Antonín Buček, CSc.

Ústav lesnické botaniky, dendrologie a typologie, Lesnická a dřevařská fakulta, Mendelova zemědělská a lesnická universita, Zemědělská 3, 613 00 Brno, bucek@mendelu.cz

Po schválení novely zákona č.114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny začíná v ČR vznikat soustava evropsky významných chráněných území, označovaná jako Natura 2000. Ptačích oblastí, vyhlášených podle Směrnice Rady 79/409/EHS o ochraně volně žijících ptáků, je navrhováno 41 a zaujímají 8,9% území ČR. Evropsky významných lokalit, vyhlášených podle Směrnice Rady 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, je navrhováno 905 a zaujímají 9,6% území. Naše evropsky významné lokality se připojí k evropské soustavě území, kterou v 15 „starých“ členských státech EU dnes tvoří 3200 ptačích oblastí a 15 557 evropsky významných lokalit.

Výběr evropsky významných lokalit odpovídá sozologické koncepci, dlouhodobě uplatňované v územní ochraně přírody - k ochraně jsou navrhovány nejlépe zachované ukázky přirozených a přírodě blízkých biotopů, bez ohledu na prostorové vztahy. Evropsky významné lokality jsou proto na území ČR rozmístěny velmi nerovnoměrně, většina z nich je lokalizována na území stávajících zvláště chráněných území.

Pro tvorbu ekologické sítě mají velký význam výsledky mapování biotopů, které bylo podkladem pro vymezení evropsky významných lokalit. Podrobné a tzv. kontextové mapování bylo provedeno na celém území ČR a jeho výsledky jsou důležitým podkladem pro vymezení lokální kostry ekologické stability jako souboru existujících relativně ekologicky stabilních segmentů krajiny. Obecní úřady obcí mohou výsledků mapování využít při registraci významných krajinných prvků. Evidence a registrace významných krajinných prvků v není v ČR dokončena, v některých územích ani nebyla započata. V roce 2002, v době zániku okresních úřadů bylo v ČR registrováno 2382 VKP, přitom zůstávalo 4754 VKP navrhovaných.

Výsledky mapování biotopů mohou využít i obecní úřady obcí s rozšířenou působností při vymezení a hodnocení místního ÚSES jako soustavy existujících i navrhovaných, účelně prostorově propojených segmentů krajiny. Výsledky mapování by se měly stát součástí lokální databáze ochrany přírody a krajiny, aby mohly sloužit při úpravách a ověřování návrhů lokalizace biocenter a tras biokoridorů.

Soustava Natura 2000 a výsledky podrobného i tzv. kontextového mapování biotopů mohou být racionálně využity při vymezení a navrhování ÚSES. V České republice ovšem převažují dlouhodobě intenzivně využívané typy kulturní krajiny, kde často zbyly jen nepatrné fragmenty přirozených a přírodě blízkých ekosystémů. Soustava Natura 2000 vývoj krajiny v oblastech s nedostatkem existujících ekologicky významných segmentů ovlivní jen málo nebo vůbec ne. V těchto oblastech má dlouhodobě prioritní význam zakládání nových biocenter, biokoridorů a interakčních prvků, nutných pro posílení biodiverzity a ekologické stability krajiny. Lze optimisticky doufat, že v budoucnosti mohou některé nově založené skladebné prvky ÚSES doplnit soustavu Natura 2000 a měnit ji na prostorově optimální fungující územní systém.